

WYBRANE PROBLEMY Z ZAKRESU TŁUMACZENIA ORZECZEŃ SĄDOWYCH Z JĘZYKA HISPZAŃSKIEGO NA JĘZYK POLSKI

**MARIA GOŁĘBIEWSKA
KATARZYNA POPEK-BERNAT**

Uniwersytet Warszawski
Instytut Studiów Iberyjskich i Iberoamerykańskich
ul. Oboźna 8, 00-927 Warszawa, Polska
maria.golebiewska@op.pl
k.popek-bernat@uw.edu.pl

Abstrakt: Celem artykułu jest przedstawienie problematyki tłumaczenia orzeczeń sądowych z języka hiszpańskiego na polski. Autorki porównują różne wersje przekładu na język polski hiszpańskich wyroków i postanowień. Korpus tekstów poddanych analizie obejmuje 4 orzeczenia, z których każde zostało przetłumaczone przez trzech niezależnych tłumaczy. Badanie kontrastywne tych przekładów umożliwiło detekcję problemów translatorskich występujących podczas tłumaczenia tego typu tekstów oraz pozwoliło na ich typologiczne uszeregowanie ze wskazaniem na kluczowe w hiszpańsko-polskim przekładzie orzeczeń sądowych zagadnienia występujące na poziomie ich makro i mikrostruktury.

Słowa kluczowe: orzeczenia sądowe, przekład prawniczy, tłumaczenia hiszpańsko-polskie, sentencja, auto, providencia

1. Wstęp

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie wybranych problemów związanych z tłumaczeniem orzeczeń sądowych z języka hiszpańskiego na język polski. Studium oparte jest o wyniki szerszego badania przeprowadzonego przez mgr Marię Gołębiewską w ramach jej pracy magisterskiej, napisanej w 2015 r. pod opieką dr Katarzyny Popek-Bernat w Instytucie Studiów Iberyjskich i Iberoamerykańskich Uniwersytetu Warszawskiego. Trzon rozprawy stanowiła analiza tłumaczenia na język polski wybranych hiszpańskich wyroków oraz postanowień. Dokonano porównania różnych wersji przekładu tych samych tekstów oryginalnych, co umożliwiło wskazanie różnorodnych technik tłumaczeniowych oraz praktycznych sposobów rozwiązywania problemów translacyjnych.

Korpus tekstów obejmował 4 hiszpańskie orzeczenia sądowe wybrane w sposób losowy z internetowej bazy danych Consejo General del Poder Judicial (Buscador Jurisprudencia). Zanalizowano tłumaczenia 2 hiszpańskich wyroków („sentencias”) i postanowień („autos”) z okresu od stycznia 2013 do stycznia 2014. Każde z tych orzeczeń zostało wydane przez organy reprezentujące różne tzw. piony sądownictwa (z hiszp. „ordenes jurisdiccionales”), które stanowią podstawę organizacji systemu sądowniczego w Hiszpanii. Polskie przekłady tych orzeczeń poddane analizie zostały zrealizowane przez trzech niezależnych tłumaczy, z których każdy posiadał nieco odmienny profil. Tłumacz I posiadał uprawnienia tłumacza przysięgłego języka hiszpańskiego oraz wykształcenie prawnicze. Tłumacz II również posiadał uprawnienia tłumacza przysięgłego, ale nie miał wykształcenia prawniczego. Tłumacz III był studentem piątego roku prawa, nie posiadał zawodowego doświadczenia translatorskiego, ale jego wysokie kompetencje językowe umożliwiły zmierzenie się z zadaniem przekładu hiszpańskich orzeczeń sądowych na język polski. Reasumując, badanie bazowało na analizie 3 paralelnych propozycji tłumaczeń 4 różnych hiszpańskich orzeczeń sądowych.

2. Analiza problemów tłumaczeniowych na poziomie makrostruktury orzeczeń

Dla zilustrowania problemów, na które napotykają tłumacze języka hiszpańskiego już na poziomie makrostruktury¹, warto poruszyć dwie kwestie związane z tłumaczeniem orzeczeń sądowych w obrębie pary językowej hiszpański – polski, dotyczące po pierwsze hiszpańskiego „auto”, a po drugie hiszpańskiej „sentencji”. Ze względu na funkcję, jaką hiszpański termin „auto” pełni w prawie procesowym, a także ze względu na swój zakres treściowy, tłumaczy się go na język polski zazwyczaj jako „postanowienie” (podobnie zresztą jak hiszpański termin „providencia”), zaś termin „sentencia” jako „wyrok”. Trzeba jednak podkreślić, że różnice, które zaobserwować można – szczególnie na poziomie makrostruktury – pomiędzy polskimi postanowieniami, a hiszpańskimi „autos”, są dość znaczne. Analiza makrostrukturalna hiszpańskich „autos” prowadzi bowiem do wniosku, że zbliżone są one w niektórych przypadkach raczej do polskich wyroków. W przeciwieństwie do polskich postanowień, „autos” muszą np. zawsze zawierać uzasadnienie. Są one też dużo bardziej rozbudowane niż polskie postanowienia, które swoim wyglądem przypominają niejednokrotnie krótkie hiszpańskie „providencias”.

Zobrazowaniem tego problemu jest porównanie jednego z „autos” pochodzących z materiału badawczego stanowiącego podstawę niniejszego artykułu z losowo wybranym postanowieniem polskiego sądu I instancji w sprawie karnej. Polskie postanowienie, w przeciwieństwie do dokumentu hiszpańskiego, nie posiada w ogóle części opisowej, zawierającej całą historię danej sprawy, ani uzasadnienia podjętego przez sąd rozstrzygnięcia. W hiszpańskim „auto” części te znajdują się natomiast pod nagłówkami oznaczonymi jako „HECHOS” oraz „FUNDAMENTOS DE DERECHO”. Oba dokumenty zawierają jedynie część dyspozytywną, wprowadzoną hiszpańskim terminem „DISPONGO” oraz polskim „postanawia” (por. Ilustracja 1).

¹ Pod nazwą makrostruktury rozumiemy podstawową budowę analizowanych tekstów, a także najważniejsze elementy charakterystyczne dla orzeczenia sądowego, takie jak formuły powtarzające się w każdym hiszpańskim „auto” czy „sentencji”, tytuły, wyrażenia wprowadzające lub zamykające poszczególne części orzeczenia, itp.

JUZGADO DE LO PENAL
NÚMERO 13
VALENCIA
Teléfono: 961620088
Fax: 961620024
EJECUTORIA N° 00741/2012, antes PROCEDIMIENTO ABREVIADO - 000236/2010 del JUZGADO DE LO PENAL, NÚMERO 7 DE VALENCIA, dimanante del FAS-000048/2007 del J. MIXTO NÚMERO 3 DE RESOLUCIÓN - 100-46131-1-A-2007/2008-6
Juzgado de lo Penal 13 de Valencia
EJECUTORIA N° 7410912-B
AUTO
En Valencia, a 31 de Enero de 2013

HECHOS

PRIMERO.- Por la dirección letrada de la penada Mariel, condenada a la pena de 1 año y 10 meses de prisión y multa de 10 meses con una cuota diaria de 3 euros por falta continuada de comparecencia y a la pena de 6 meses de prisión sustituida por la pena de 150 jornadas de trabajo en beneficio de la comunidad, en virtud de sentencia dictada en fecha 3/4/2012, se integró recurso de reforma contra el auto de fecha 9 de enero de 2013 que denegó la suspensión de la ejecución de la pena durante la tramitación del indulto, solicita la suspensión de la ejecución en base a la petición de indulto cuya copia acompaña.

SEGUNDO.- De dicha petición se dio traslado al Ministerio Fiscal, que se adhirió al recurso.

FUNDAMENTOS DE DERECHO

PRIMERO.- En nuestra legislación aparece regulado el tema de la suspensión de la ejecución de la pena como consecuencia de la petición de indulto en el artículo 4.4 del Código Penal, que prevé dos supuestos diferentes: 1º Cuando el Juez o Tribunal hubiere pronunciado en resolución fundada que por el cumplimiento de la pena puede resultar vulnerado el derecho a un proceso en condiciones inmediatas, en cuyo caso el órgano judicial competente, de modo imperativo, "suspende la ejecución de la misma (la pena) en tanto no se resuelva sobre la petición formulada" (la petición de indulto); y 2º Cuando de ser anulada la sentencia la finalidad de la petición de indulto "podría resultar frustrada", en cuyo caso, a diferencia del supuesto anterior, no nos hallamos ante una obligación del Juez o Tribunal de aceptar la suspensión de la pena, sino ante una facultad del órgano jurisdiccional interpretando que "podría" ordenar tal suspensión, (en este sentido, Auto de 8 de noviembre de 1999 del Tribunal Supremo, Sala Segunda).

SEGUNDO.- De estos dos supuestos, el único de posible aplicación al presente caso es el segundo de los que tal artículo 4.4 regula, y en atención a las circunstancias concurrentes, esto es, la duración de la pena de prisión impuesta, la justificación de la petición de indulto a través de la copia presentada, con sello de Fiscal, resulta razonable la suspensión de la ejecución de la pena de prisión en tanto se tramita el indulto, a fin de evitar que éste pueda resultar frustrado, y en todo caso por el plazo máximo de UN AÑO, transcurrido el cual se procederá a extirpar la suspensión, y ejecutar la pena de prisión, en su caso.

En atención a lo expuesto,

DISPONGO:

Estimar el recurso de reforma interpuesto por la dirección letrada del penado contra el auto de fecha 9 de Enero de 2013, que se revoca y se deja sin efecto.

Conceder a la penada Mariel, la suspensión de la ejecución del cumplimiento de la pena de un año y diez meses de prisión, fundada en petición de indulto, formulada por la dirección letrada de la penada, en tanto se tramita el expediente de indulto, y en todo caso por el PLAZO MÁXIMO DE UN AÑO.

Notifíquese este auto a las partes personadas y al Ministerio Fiscal, y comuníquese al Ministerio de Justicia, si que se acompañe copia testimonial de este auto, para su conocimiento y efectos.

Contra la presente resolución cabe interponer recurso de apelación, en el plazo de los cinco días siguientes a su notificación, conforme a lo previsto en el artículo 789 de la LECrim.

A tal fin asiente, manda y firma la Ilma. Sra. Dña. Ana Custodi Ordoz, Juez del Juzgado de lo Penal nº 13 de Valencia. Doy fe.

Sygn. akt II Kp 545/11

POSTANOWIENIE

Dnia 19 marca 2012 roku

Sąd Rejonowy w Wadowicach, Wydział II Karny, w składzie:

Przewodniczący: SSR Dagmara Szymeka
Protokolarz: sek. sąd. Zofia Polak – Witkowska

bez udziału Prokuratora Rejonowego w Wadowicach
po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 19 marca 2012 roku w Wadowicach
zażalenia pokrzywdzonego Edwarda Wyroba na postanowienie Prokuratora Rejonowego w Wadowicach z dnia 24 października 2011 roku sygn. akt Ds. 1880/11 w przedmiocie odmowy wszczęcia dochodzenia

na zasadzie art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 465 § 1 k.p.k. oraz art. 35 § 1 k.p.k. w zw. z art. 329 § 1 k.p.k. w zw. z art. 465 § 2a k.p.k.

postanawia:

- uwzględnić zażalenie pokrzywdzonego Edwarda Wyroba w części dotyczącej czynu opisanego w punkcie pierwszym postanowienia Prokuratora Rejonowego w Wadowicach z dnia 24 października 2011 roku o odmowie wszczęcia dochodzenia wydanego w sprawie sygn. akt Ds. 1880/11 w tym zakresie postanowienie uchylić przekazując sprawę Prokuratorowi Rejonowemu w Wadowicach do dalszego prowadzenia;
- stwierdzić swoją niewłaściwość i przekazać do rozpoznania Prokuraturze Okręgowej w Krakowie zażalenie pokrzywdzonego Edwarda Wyroba w części dotyczącej czynu opisanego w punkcie drugim postanowienia Prokuratora Rejonowego w Wadowicach z dnia 24 października 2011 roku o odmowie wszczęcia dochodzenia wydanego w sprawie sygn. akt Ds. 1880/11.

Ilustracja 1. Hiszpańskie „auto” i polskie postanowienie.

Jeśli chodzi o hiszpańską „sentencję” i polski wyrok, warto zauważyć, że są one dokumentami paralelnymi w obu systemach prawnych. Analiza makrostrukturalna dokumentów hiszpańskich oraz ich tłumaczenia na język polski wykazuje jednak, że w przypadku tłumaczenia elementów charakterystycznych dla tego gatunku tekstowego możliwe są różnorodne rozwiązania translatorskie. W przypadku badanych orzeczeń część opisowa w tekstach hiszpańskich wprowadzona była za pomocą wyrażenia „antecedentes de hecho”, co w języku polskim tłumacze oddali za pomocą sformułowań „stan faktyczny”, „okoliczności poprzedzające” oraz „okoliczności faktyczne”. Część zawierająca motywację wyroku wprowadzona była natomiast w hiszpańskich orzeczeniach zawsze za pomocą wrażenia „Fundamentos de derecho”, tłumaczonego kolejno jako „uzasadnienie” lub „podstawa prawna” (por. Tabela 1):

	TERMIN HISZP.	TŁUMACZ I	TŁUMACZ II	TŁUMACZ III
s.n. ^o 3, s.n. ^o 4	ANTECEDEN TES DE HECHO	STAN FAKTYCZNY / STANU FAKTYCZNE GO ²	OKOLICZNOŚ CI POPRZEDZAJ ĄCE	OKOLICZNO ŚCI FAKTYCZNE /OKOLICZNO ŚCI FAKTYCZNY CH)
s.n. ^o 3, s.n. ^o 4	FUNDAMEN TOS DE DERECHO	UZASADNIE NIE	PODSTAWA PRAWNA	PODSTAWA PRAWNA /PODSTAWY PRAWNE(J)

Tabela 1. Propozycje translatorskie zastosowane w tłumaczeniu elementów makrostrukturalnych.

Już na przykładzie dwóch powyższych terminów można zauważyć, że tłumacze zastosowali różne strategie przekładowe – podczas gdy wyrażenia zaproponowane przez pierwszego tłumacza: „stan faktyczny” oraz „uzasadnienie” ukierunkowane są raczej na język odbiorcy tłumaczenia, propozycja druga jest przykładem strategii egzotyzacji³, gdyż termin „okoliczności poprzedzające”, choć zrozumiały w polszczyźnie ogólnej, nie jest skonwencjonalizowany w języku prawnym. Już na wspomnianym przykładzie widać, że pierwszy z tłumaczy (posiadający wykształcenie zarówno prawnicze, jak i językowe) częściej wykorzystuje strategię tzw. ekwiwalencji funkcjonalnej⁴ niż tłumacz drugi, nieposiadający wykształcenia prawniczego (wniosek ten można jednak sformułować jedynie z zastrzeżeniem, że zdarzały się także sytuacje odwrotne).

² Różnorodność form rzeczownikowych jest skutkiem fleksyjnego charakteru języka polskiego. Warto podkreślić, że Tłumacze zastosowali odmianę rzeczowników przez przypadki także w nagłówkach analizowanych orzeczeń. W Tabeli 1, zawierającej elementy makrostrukturalne orzeczeń zachowano oryginalną fleksję zastosowaną przez tłumaczy, ale w dalszej części artykułu terminy zostały przedstawione tabelach w mianowniku l. poj.

³ Z ang. „foreignizing strategy” (Venuti (1995: 272).

⁴ Przez ekwiwalencję funkcjonalną rozumiemy, zgodnie z koncepcją Nidy, przekład, który „dąży do pełnej naturalności wypowiedzi i próbuje nawiązywać do sposobów postępowania istotnych w kontekście kultury odbiorcy” (Nida 1964: 159). Cytat polski w tłumaczeniu Anny Skucińskiej zaczerpnięto z antologii *Współczesne teorie przekładu* (2009) pod redakcją Piotra Bukowskiego i Magdy Heydel.

Powyższe obserwacje prowadzą do wniosku, że tłumacz orzeczeń sądowych powinien być świadomy nie tylko różnic pomiędzy systemami sądowymi obu państw, ale również między sposobem konstrukcji tekstów orzeczeń. Co więcej, widać wyraźnie, jak istotne może być badanie tekstów paralelnych, które stanowią ocenioną pomoc dla tłumacza tekstów prawnych i prawniczych.

3. Analiza problemów tłumaczeniowych na poziomie mikrostruktury orzeczeń sądowych

Kolejnym istotnym zagadnieniem jest kwestia problemów tłumaczeniowych pojawiających się na poziomie mikrostruktury orzeczeń sądowych. W toku pracy badawczej nad zgromadzonym korpusem hiszpańskich orzeczeń sądowych dokonano w tym zakresie analizy problemowej, podzielonej typologicznie na trzy podstawowe aspekty przekładu: terminologię, zagadnienia morfosyntaktyczne (w szczególności formy czasownikowe, wyrażenia przymiotnikowe oraz przyimkowe), a także aspekty ortograficzne. W ramach niniejszego artykułu przedstawione zostaną wybrane zagadnienia terminologiczne, a także niektóre problemy związane ze stosowaną w orzeczeniach składnią.

3.1. Terminologia

Zagadnienia terminologiczne stanowią z całą pewnością jeden z najbardziej problematycznych dla tłumacza aspektów przekładu orzeczeń sądowych. Terminologia, którą można znaleźć w podobnych tekstach, jest dość zróżnicowana – w orzeczeniach pojawiają się bowiem terminy stricte prawne, doktrynalne, a także te przynależące do języka ogólnego. Orzeczenia zawierają także słownictwo należące do różnych gałęzi prawa, co sprawia, że tłumacz tego rodzaju tekstów powinien mieć szeroką wiedzę i orientować się w wielu dziedzinach nauk prawnych.

3.1.1. Nazwy instytucji

Bardzo dużym wyzwaniem dla tłumaczy są pojawiające się w hiszpańskich orzeczeniach grupy terminów odnoszące się do nazw instytucji sądowych oraz państwowych. Organizacja sądownictwa w Hiszpanii różni się znacznie od systemu sądownictwa w Polsce (por. Supera Markowska 2013: 38-41), a częsty brak dokładnego odpowiednika terminologicznego w systemie prawnym języka docelowego niejednokrotnie generuje wiele problemów. Aby przetłumaczyć poprawnie ten rodzaj terminów konieczna wydaje się zatem przynajmniej ogólna orientacja w organizacji systemu sądowego w państwach, w których językach sformułowane są teksty wyjściowy i docelowy. W widocznej poniżej tabeli przedstawione zostały wybrane przykłady z zakresu tłumaczenia nazw instytucji sądowych, pochodzące z materiału, który stanowił korpus analityczny przeprowadzonego badania.

	TERMIN HISZP.	TŁUMACZ I	TŁUMACZ II	TŁUMACZ III
s. n.º2	Audiencia Provincial	Audiencia Prowincji	Sąd Okręgowy [<i>Audiencia Provincial</i>]	Sąd Prowincjalny
s.n.º3	Juzgado Decano	Sędzia Dziekan + komentarz w przypisie	Sąd Wyższej Instancji [<i>Juzgado Decano</i>]	Sąd Dziekański

Tabela 2. Propozycje translatorskie zastosowane w tłumaczeniu nazw instytucji sądowych.

Pierwszym interesującym przykładem jest tłumaczenie nazwy hiszpańskiej instytucji „Audiencia Provincial”, czyli sądu, dla którego trudno znaleźć dokładny odpowiednik w systemie sądownictwa polskiego. Jak widać, każdy z tłumaczy zastosował w tym przypadku inną strategię translatorską. Tłumacz I zaproponował przekład dosłowny (dokonując przy okazji zmiany kategorii gramatycznej przymiotnika „provincial” w rzeczownik „prowincji”). Wydaje się jednak, że propozycja ta może okazać się mało zrozumiała dla polskiego odbiorcy, gdyż słowo „audiencia” odnosi się w języku polskim raczej do „oficjalnego posłuchania”, a nie instytucji

państwowej (por. *Słownik języka polskiego PWN*). Charakter tłumaczenia literalnego zachowuje także propozycja Tłumacza III (przekład słowa „provincial” jako „prowincjalny”), ale przekład ten jest już w dużo większym stopniu skierowany w stronę języka docelowego (słowo „audiencia” przetłumaczone zostało jako „sąd”).

Rozwiązaniem najbardziej skierowanym w stronę odbiorcy jest niewątpliwie propozycja Tłumacza II, czyli „sąd okręgowy”. Tłumaczenie to stanowi przykład udomowienia⁵ terminu obcego i zastosowania ekwiwalencji funkcjonalnej. „Audencias provinciales” pełnią bowiem często w Hiszpanii funkcje sądów drugiej instancji, których zadania w Polsce w wielu przypadkach realizowane są właśnie w sądach okręgowych (choć należy zaznaczyć, że polskie pojęcie okręgów sądowych nie jest, co oczywiste, tożsame z hiszpańskimi prowincjami, stanowiącymi jeden ze szczebli podziału administracyjnego kraju). Warto się jednak zastanowić, czy tak daleko posunięta ekwiwalencja funkcjonalna jest konieczna w tym rodzaju tłumaczenia.

W odniesieniu do omawianego terminu w przedmiotowym stanie faktycznym trudno jednoznacznie zdecydować, która propozycja tłumaczeniowa wydaje się najbardziej poprawna, gdyż wybór konkretnej techniki zależy jednakże od efektu, który tłumacz pragnie osiągnąć za pomocą swojego przekładu. Trzeba jednakże zauważyć, że zgodnie z wymogami określonymi w §34.1 *Kodeksu tłumacza przysięgłego*, „nazwy instytucji i firm zapisane w alfabecie łacińskim należy przytaczać w tekście tłumaczenia na język polski w pisowni oryginalnej (...) obok tłumaczenia na język polski nazwy instytucji lub firmy.” Warto podkreślić, że powyższe wymogi spełnia jedynie propozycja przekładu Tłumacza II.

Ciekawe wydaje się także tłumaczenie nazwy instytucji „Juzgado Decano”. Jest to termin, który nie posiada w polskim systemie sądownictwa – a co za tym idzie, także w języku polskim – żadnego odpowiednika semantycznego ani funkcjonalnego. Warto wyjaśnić, że „juzgado decano” jest hiszpańską instytucją sądową tworzoną w każdej miejscowości, w której znajduje się więcej niż jeden jednoosobowy organ sądowy, a do jego podstawowych zadań należy przede wszystkim podział spraw wpływających do sądu, zwoływanie rad sędziów oraz rozstrzyganie innych kwestii o charakterze formalno-personalnym (Poder Judicial España). Biorąc

⁵ Z ang. „domesticating strategy” (Venuti 1995: 272).

pod uwagę zakres działalności realizowanej przez „jueces decanos”, pełnią więc oni funkcję podobną do tej, którą w systemie polskim sprawują prezesi sądów. W Polsce jednakże prezes sądu znajduje się w każdym sądzie, podczas gdy w Hiszpanii istnieje tylko jeden „juez decano” w całej miejscowości.

Jak widać, propozycje tłumaczy są w tym przypadku dość zróżnicowane. Warto podkreślić, że brak istnienia polskiego odpowiednika pierwszy z tłumaczy zaznaczył przede wszystkim za pomocą komentarza w przypisie: „Jest to sędzia wybierany w miejscowościach, które mają 10 lub więcej sądów. Brak odpowiednika w Polsce.” Zarówno pierwsza, jak i trzecia propozycja przekładu opiera się na literalnym tłumaczeniu słowa „decano” jako „dziekan” bądź „dziekański”. Natomiast propozycja tłumacza drugiego, który przetłumaczył ten rodzaj instytucji za pomocą wyrażenia „sąd wyższej instancji”, wydaje się błędna, gdyż, jak wskazano powyżej „juez decano” w żadnym wypadku nie pełni funkcji sądu odwoławczego. W analizowanym przypadku za poprawne należy więc uznać propozycje Tłumaczy I oraz III. Podobnie jednak jak w poprzednim opisanym w artykule przypadku, jedynie Tłumacz II zastosował się do zaleceń wynikających z Kodeksu tłumacza przysięgłego i obok tłumaczenia nazwy instytucji przytoczył także termin oryginalny w języku hiszpańskim.

3.1.2. Terminologia związana z postępowaniem przed sądami

Inną grupą terminów, które pojawiają się licznie w tekstach orzeczeń sądowych, jest słownictwo związane z postępowaniem przed sądami oraz innymi instytucjami państwowymi. Poniżej omówione zostaną wybrane terminy pochodzące ze zgromadzonego materiału badawczego, które przełożone zostały przez tłumaczy na różne sposoby (por. Tabela 6):

	TERMIN HISZP.	TŁUMACZ I	TŁUMACZ II	TŁUMACZ III
s. n.º2	por la Procurador a	przez Pełnomocnik a procesowego	przez Pełnomocnik sądową	przez Pełnomocnika
s. n.º1	EJECUTO RIA N°	NAKAZ WSTRZYM ANIA NR	PRAWOMOC NY NR	EJECUTORIA [stwierdzenie prawomocności] nr

Tabela 3. Propozycje translatorskie zastosowane w tłumaczeniu terminów sądowych.

Pierwszy przykład to hiszpański termin „procuradora” (czyli żeńska forma terminu „procurador”), przetłumaczony na język polski jako „pełnomocnik procesowy”, „pełnomocnik sądowa” oraz „pełnomocnik”. W tym przypadku jedyną nie do końca poprawną opcją wydaje się tłumaczenie drugie – w polskim systemie prawnym nie istnieje bowiem funkcja pełnomocnika sądowego, a zadanie reprezentowania mocodawców spełniają pełnomocnicy lub umocowani specjalnie do reprezentacji stron przed sądami pełnomocnicy procesowi (por. art. 98 i n. *Kodeksu cywilnego* oraz art. 86-97 *Kodeksu postępowania cywilnego*). Po raz kolejny widać więc, że praktyczna znajomość prawa może ułatwiać wybór takiego terminu w języku polskim, który jest najbardziej zbliżony do rozwiązań językowych stosowanych w naszym systemie prawnym.

Ciekawym problemem jest także próba przetłumaczenia słowa „ejecutoria”, dla którego, jak widać w tabeli powyżej, tłumacze zaproponowali następujące rozwiązania: „nakaz wstrzymania”, „prawomocny” oraz „stwierdzenie prawomocności”. Zgodnie z definicją słownikową hiszpańskich pojęć prawnych, „ejecutoria” jest rodzajem dokumentu publicznego, który potwierdza prawomocność wyroku (*Enciclopedia jurídica*). Najciekawsza wydaje się zatem w tym kontekście propozycja tłumacza pierwszego, który prawomocność dokumentu oddał za pomocą słowa „nakaz”. Warto przypomnieć, że w polskim systemie prawa funkcjonuje dokument określany jako nakaz zapłaty, stanowiący przykład decyzji sądowej zaopatrzonej w klauzulę natychmiastowej wykonalności (por. Pietrkowski 2007: 324). Przekład ten odnosi się jednocześnie do kontekstu konkretnej sprawy – analizowane orzeczenie dotyczyło bowiem wstrzymania wykonania kary orzeczonej przez sąd pierwszej

instancji. Propozycja ta jest więc przykładem udomowienia obcego konceptu w języku docelowym i wydaje się znacznie bardziej zrozumiała dla odbiorcy, niż chociażby propozycja druga, gdyż użycie samego przymiotnika „prawomocny” w tym kontekście może być dla odbiorcy niezrozumiałe.

Istotnym zagadnieniem terminologicznym, któremu warto poświęcić uwagę, jest także sposób tłumaczenia bardzo wieloznacznego w języku hiszpańskim słowa „recurso”, czyli, najogólniej rzecz ujmując, środka zaskarżenia. Termin „recurso” pełni niezwykle ważną funkcję w postępowaniu sądowym, gdyż służy realizacji zasady dwuinstancyjności oraz prawa obywatela do sądu. W korpusie badawczym pojawiło się bardzo wiele terminów zawierających słowo „recurso”, a prezentowane przez tłumaczy propozycje przekładu zależały od gałęzi prawa, której dotyczyła sprawa, a nawet od miejsca wystąpienia słowa w tekście oryginalnym (por. Tabela 7):

	TERMIN HISZP.	TŁUMAC Z I	TŁUMACZ II	TŁUMACZ III
s. n. ^o 2	recurso	odwołanie	środek zaskarżenia	wniosek
s. n. ^o 2	recurso	odwołanie	zarzut	apelacja
s. n. ^o 3	recurso	skarga	skarga	pozew
s. n. ^o 1	recurso de reforma	odwołanie	zażalenie	apelacja
s. n. ^o 1	recurso de apelación	apelacja	zażalenie	odwołanie
s. n. ^o 2	recurso de apelación	apelacja	zażalenie	apelacja
s. n. ^o 3	recurso de apelación	apelacja	odwołanie (o charakterze dewolutywnym)	apelacja
s. n. ^o	recurso contencioso	skarga adm	skarga w postępowaniu	odwołanie w postępowaniu

3	administrativ o		sądowo administracyjny m	administracyjny m
---	--------------------	--	--------------------------------	----------------------

Tabela 4. Propozycje translatorskie zastosowane w tłumaczeniu terminów sądowych. Środki odwoławcze.

Warto zwrócić uwagę na różnorodność propozycji stanowiących przekład tego samego środka odwoławczego. Jak widać, samo słowo „recurso” tłumaczone było jako „odwołanie”, „środek zaskarżenia”, „wniosek”, „zarzut”, „apelacja”, „skarga” lub „pozew”, zaś „recurso de reforma” – jako „odwołanie”, „zażalenie” oraz „apelacja”.

Choć wybór odpowiedniego terminu w języku polskim zależy od wielu czynników (m.in. od kontekstu, w jakim pojawiło się dane słowo), należy sformułować w tym momencie kilka uwag ogólnych. Warto pamiętać, że apelacja jest co do zasady w polskim systemie odwołaniem od orzeczeń rozwiązujących sprawę co do meritum (a więc wyroków), zaś zażalenie służy zwykle odwołaniu od rozstrzygnięć o mniejszej randze. Ponadto pewne terminy są zarezerwowane dla postępowań toczących się przed konkretnym rodzajem sądów, np. skarga inicjuje sądowe postępowanie administracyjne, a pozew postępowanie cywilne. Jednocześnie wydaje się, że w wielu przypadkach, szczególnie wtedy, gdy trudno jest ustalić najlepszy ekwiwalent dla danego „recurso” w systemie prawa polskiego, dobrym rozwiązaniem może być zastosowanie polskich terminów ogólnych, takich jak „odwołanie” czy „środek zaskarżenia”. Propozycje te stosowali w swoich tłumaczeniach w szczególności tłumacze pierwszy oraz drugi.

W odniesieniu do wskazanych w tabeli powyżej propozycji należy podkreślić, że zastosowany przez Tłumacza III przekład terminu „recurso” w kontekście postępowania administracyjnego jako „pozew” lub „odwołanie” nie może być uznany za poprawny i w tym przypadku należy przychylić się do propozycji Tłumaczy I oraz II („skarga”). Warto także zauważyć, że w przypadku terminu „recurso de apelación”, który posiada polski odpowiednik „apelacja”, właściwe wydaje się tłumaczenie za pomocą wspomnianego polskiego odpowiednika (zastosowanego przez Tłumacza I) lub za pomocą terminu ogólnego „odwołanie” (Tłumacz III), bez odnoszenia się do szczegółów związanych z kwestią zaskarżalności orzeczeń lub rodzaju postępowania.

Analiza powyższych przykładów wskazuje, że każdy z tłumaczy w różnym stopniu odwoływał się do różnorodnych technik translatorskich i stosował różne strategie przekładu. Warto jednak zauważyć, że ekwiwalencja funkcjonalna, która według wielu teoretyków jest najbardziej pożądaną metodą tłumaczenia terminów prawnych i prawniczych (por. Pieńkos 1999: 111; Valderrey Reñones 2004: 248), najczęściej stosowana była przez pierwszego z tłumaczy, posiadającego wykształcenie prawnicze i przygotowanie językowe, zaś propozycje tłumacza drugiego, wyposażonego w kompetencje przede wszystkim translatorskie, w wielu momentach brzmiały w polskim języku prawniczym nieco egzotycznie. Obserwacje te mogą prowadzić do praktycznych wniosków związanych ze ścieżką kształcenia tłumaczy tekstów prawnych i prawniczych.

4. Składnia i zagadnienia morfosyntaktyczne

Zagadnienia związane z tłumaczeniem terminologii prawniczej nie są jedynymi problemami, jakie napotkać może w toku swojej pracy tłumacz orzeczeń sądowych. Niezwykle istotnym aspektem są także problemy składniowe. Jak powszechnie wiadomo, język prawa, w szczególności stosowany w tekstach prawa hiszpańskiego, charakteryzuje się niezwykle skomplikowaną budową wypowiedzi i zamiłowaniem do długich, wielokrotnie złożonych zdań, co skutkuje w wielu przypadkach niejasnością i zawiłością całego tekstu oraz stylem, który określić można mianem barokowego (Alcaz Varó i Hugues 2009: 123-125). Bardzo długie zdania niejednokrotnie znaleźć można także w orzeczeniach sądowych.

Przykładem takiego wielokrotnie złożonego zdania, którego przekład może stanowić wyzwanie dla tłumaczy tekstów prawnych i prawniczych, jest licząca w tekście oryginalnym aż 14 linijek wypowiedź, pojawiająca się w jednym z orzeczeń należących do analizowanego materiału badawczego (w postanowieniu sądu ds. cywilnych, dotyczącym przymusowej sprzedaży wspólnego majątku stron postępowania). Poniżej zaznaczone zostały miejsca, w których tłumacze dokonali podziałów przez postawienie kropki i rozpoczęcie kolejnego zdania. Jak można zaobserwować w tabeli, w oryginale w miejscach tych znajdowały się przecinki oraz średniki:

Tal previsión no puede entenderse referida a la ejecución de la venta conforme al procedimiento previsto para tener lugar dentro el primer **año**, **pues** es claro que en tal caso carecería de toda posibilidad de ejecución en caso de no haberse encontrado comprador, no haber alcanzado un acuerdo sobre el precio o no haberse obtenido una tasación **oficial**, **sino** antes al contrario, como expresión de la voluntad que en todo caso, si dentro el año no se hubiera vendido en esa forma, se procedería a la venta en ejecución del acuerdo, esto es, como si se tratara de una ejecución de sentencia que ordenara la **venta**; **y** la alternativa interpretativa que ofrece el recurrente no resulta aceptable, pues si la ejecución forzosa solo puede referirse a la venta al comprador encontrado durante ese año y por el precio pactado o tasado en ese año, es claro que bastaría con la previsión contenida en el propio acuerdo para el caso de incomparecencia de una de las partes en la notaría para el otorgamiento de la escritura, e incluso sería **innecesaria**, **así**, la previsión de ejecución judicial una vez transcurrido ese año solo puede referirse a la venta forzosa en un proceso de ejecución del acuerdo alcanzado, que fue esencialmente de disolución de la comunidad mediante **venta**; **la** pretensión de que para imponer la venta en pública subasta es necesario ejercitar previamente la acción de división de la cosa común resulta claramente dilatoria y soslaya el sentido propio del acuerdo alcanzado y en su día judicialmente aprobado.

Tabela 5. Przykład zdania wielokrotnie złożonego w hiszpańskim orzeczeniu.

Każdy z tłumaczy dokonał podziału analizowanego zdania na mniejsze jednostki tekstowe, a nowy rozkład zdań w wielu przypadkach się pokrywał. Przykład ten stanowi doskonałą ilustrację problemu, że aby tłumaczenie mogło zostać uznane za dobre, nie wystarczy skupić się jedynie na aspekcie terminologicznym, ale także niejednokrotnie na odpowiednim podziale zdań na mniejsze jednostki tekstowe, co jest kluczowe, aby tekst docelowy był jasny i zrozumiały dla odbiorcy.

Jak wspomniano, praca nad materiałem zgromadzonym dla celów badania problemów pojawiających się w tłumaczeniach hiszpańskich orzeczeń obejmowała także analizę kwestii morfosyntaktycznych. Warto podkreślić, że różnice, które pojawiły się pomiędzy trzema badanymi wersjami tłumaczeniowymi, choć bardzo liczne – szczególnie w zakresie form czasownikowych oraz wyrażen przyimkowych – nie były tak istotne dla ostatecznej interpretacji tekstu docelowego. Język polski umożliwia bowiem przetłumaczenie elementów morfosyntaktycznych za pomocą różnorodnych rozwiązań,

a często bardzo różne propozycje translatorskie były, jak się wydaje, równie poprawne.

Warto na zakończenie niniejszego artykułu poruszyć pewną kwestię dotyczącą zagadnień morfosyntaktycznych, która widoczna jest już na poziomie makrostruktury orzeczeń sądowych. Związana jest ona ze zróżnicowanymi propozycjami tłumaczeniowymi odnoszącymi się do terminów otwierających część dyspozytywną analizowanych tekstów. W hiszpańskich wyrokach, a także (choć nie zawsze) postanowieniach, sama treść rozstrzygnięcia wyrażana jest za pomocą czasownika w pierwszej osobie l. poj.: „fallo”, „estimo”, „dispongo”, „debo condenar y condeno” itd. (a w przypadku decyzji składu kolegiального także w licznie mnogiej – „desestimamos”). W polskich orzeczeniach czasownik przyjmuje w takich sytuacjach natomiast trzecią osobę l. poj., np. „sąd oddala”, „orzeka”, „uznaje”, „postanawia” (por. Zieliński 1999: 65-66). Zastosowane przez tłumaczy rozwiązania translatorskie przedstawione zostały poniżej:

	TERMIN HISZP.	TŁUMACZ I	TŁUMACZ II	TŁUMACZ III
s. n. ^o 1	DISPONGO	POSTANAWIA M	POSTANAWIA M	Zarządzam
s. n. ^o 2	LA SALA ACUERDA	SKŁAD POSTANAWIA	SĄD ORZEKA	SALA ORZEKA
s. n. ^o 2	Condenamos	Obciążyć	Nakazuje się (...) pokrycie kosztów	Nakazujemy zapłatę
s. n. ^o 2	Desestimamo s	Nie uwzględnić	Oddalić	Oddalamy
s. n. ^o 3	DECLARO	OZNAJMIAM, ŻE	OŚWIADCZAM	Stwierdzam
s. n. ^o 3	ESTIMO	UWZGLĘDNIA M	UWZGLĘDNIA SIĘ	uznaje
s. n. ^o 4	FALLO	ORZEKAM	ORZEKAM	ORZEKAM
s. n. ^o	DEBO DECLARAR	POWINIENEM ORZEC	[Sąd] UZNAJE	NALEŻY ORZEC

4	Y DECLARO	I ORZEKAM		I ORZEKA SIĘ
s. n. ^o 4	Declaro	ORZEKAM	[Sąd] Uznaje	Orzekam
s. n. ^o 4	DEBO CONDENA R Y CONDENO	POWINIENEM NAŁOŻYĆ I NAKŁADAM	Sąd NAKAZUJE	NALEŻY NAKAZAĆ I NAKAZUJ E SIĘ

Tabela 6. Propozycje translatorskie zastosowane w tłumaczeniu czasowników wyrażających rozstrzygnięcie.

Jak widać, tłumacze w większości przypadków odwzorowali hiszpańską specyfikę orzeczeń, przekładając wspomniane zwroty w tej samej, pierwszej osobie liczbie pojedynczej lub mnogiej. Jednak w niektórych przypadkach, szczególnie gdy sformułowania te nie funkcjonowały jako nagłówki wyróżnione wielkimi literami w tekście orzeczenia, tłumacze decydowali się na odejście od formy oryginalnej, zastępując ją trzecią osobą („sąd nakazuje”), bezokolicznikiem („obciążyć, nie uwzględnić”), a także innymi formami bezosobowymi („nakazuje się, orzeka się”).

Opisane zmiany o charakterze morfosyntaktycznym są niewątpliwie ciekawym zjawiskiem językowym, pozwalającym, między innymi, na rekonstrukcję strategii translatorskich obranych przez każdego z tłumaczy orzeczeń sądowych. Obrazują one również kolejny rodzaj problemu napotykanego przez polskich tłumaczy hiszpańskich orzeczeń sądowych oraz decyzje, które muszą oni podjąć w swojej pracy. Należy jednak zadać pytanie, czy zmiany te wpływają w sposób istotny na interpretację tekstu docelowego? Z przeprowadzonych analiz wynika bowiem, że nie odgrywają one w tym zakresie szczególnej roli i tłumacze mają na tym polu dość szeroki margines swobody.

5. Wnioski końcowe

Przedstawione w ramach pracy fragmenty analiz przeprowadzonych przez Marię Gołębiewską w ramach jej rozprawy magisterskiej wskazują na pewne zróżnicowania strategii i rozwiązań

translatorskich w zależności od profilu tłumacza. Przytoczone przykłady wykazały, że Tłumacz II (o wykształceniu filologicznym) miał skłonność do największej egzotyzacji tekstu docelowego jeśli chodzi o kwestie terminologiczne. Tłumacze I i III (o wykształceniu prawniczym) stosowali natomiast więcej terminów skonwencjonalizowanych w kontekście polskiego orzecznictwa.

Niewątpliwie strategia egzotyzacyjna w zakresie terminologicznym, dominująca u Tłumacza II, doprowadziła w kilku wypadkach do zastosowania polskich ekwiwalentów pojęć hiszpańskich odbiegających semantycznie od tego, co denotowały w kontekście prawnym terminy oryginalne (np. tłumaczenie „juez decano” jako „sąd odwoławczy”). Przeważające w tekstach Tłumacza I i III rozwiązania związane z udomowieniem terminologii obcej, pozwalają uniknąć tego typu błędów, ale czasami wiążą się z problemami innego typu, gdyż mogą wprowadzać np. pewnego rodzaju konfuzję terminologiczną. Często jest bowiem tak, że z pozoru semantycznie ekwiwalentne terminy prawnicze polskie i hiszpańskie mogą mieć różne konotacje. Z tego punktu widzenia, analiza tłumaczeń hiszpańskich orzeczeń sądowych na język polski nie rozwiązuje odwiecznego sporu o to, czy bardziej zasadna z translatorycznego punktu widzenia jest egzotyzacja czy udomowienie.

Ciężko również jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie, czy lepsze z punktu widzenia ogólnej (nie tylko terminologicznej) ewaluacji poddanych analizie przekładów hiszpańskich orzeczeń były tłumaczenia zrealizowane przez Tłumacza I, II czy III. W każdym z tłumaczeń można byłoby wskazać jego mocne i słabe strony. Biorąc pod uwagę zróżnicowane profile Tłumaczy, należałoby zadać pytanie, na ile jakość zrealizowanych przez nich przekładów jest związana z ich kompetencjami wyjściowymi wynikającymi z rodzaju wykształcenia i stażu zawodowego, a na ile jest to po prostu kwestia indywidualnych wyborów.

Bibliografia

Alcaz Varó, Enrique, i Brian Hugues. 2009. *El español jurídico*. Madrid: Ariel.

- Bukowski, Piotr, i Magda Heydel. 2009. *Współczesne teorie przekładu*. Kraków: Znak.
- Buscador Jurisprudencia. <http://www.poderjudicial.es/search/indexAN.jsp> (data dostępu 6 grudnia 2014r.).
- Enciclopedia Jurídica*. <http://www.enciclopedia-juridica.biz14.com> (data dostępu 7 marca 2015r.).
- Kodeks tłumacza przysięgłego*. <http://www.tepis.org.pl/pdf-doc/kodeks-tp.pdf> (data dostępu 13 września 2016r.).
- Nida, Eugene. 1964. *Toward a Science of Translating*. Leiden: Brill.
- Pieńkos, Jerzy. 1999. *Podstawy Jurslingwistyki. Język w prawie – Prawo w języku*. Warszawa: Oficyna Prawnicza MUZA SA.
- Pietrzkowski, Henryk. 2007. *Zarys metodyki pracy sędziego w sprawach cywilnych*. Warszawa: LexisNexis.
- Poder Judicial España. <http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Poder-Judicial/Tribunales-Superiores-de-Justicia/TSJ-Madrid/Organos-judiciales/Organos-judiciales-en-Madrid/Decanatos> (data dostępu 8 lipca 2015r.).
- Słownik języka polskiego PWN*. <http://sjp.pwn.pl/> (data dostępu 9 sierpnia 2015 r.)
- Supera Markowska, Maria. 2013. *Zarys prawa hiszpańskiego i prawa polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego*, Dz.U. 1964 Nr 43 poz. 296. isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19640430296&type=3 (data dostępu 4 czerwca 2015r.).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny*, Dz.U. 1964 nr 16 poz. 93. isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU19640160093&type=3 (data dostępu 4 czerwca 2015r.).
- Valderrey Reñones, Cristina. 2004. *Análisis descriptivo de la traducción jurídica (francés-español). Aportes para una mayor sistematización de su enseñanza*. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca.
- Venuti, Lawrence. 1995. *The Translator's Invisibility. A History of Translation*. London and New York: Routledge.
- Zieliński, Maciej. 1999. „Języki prawne i prawnicze”. In *Polszczyzna 2000: orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci*, red. Walery Pisarek, 50-74. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.